

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI
Lepušićeva 6, 10000 Zagreb

Kolegij: POLITIČKE STRANKE I STRANAČKI SUSTAVI U DRŽAVAMA SREDNJE I JUGOISTOČNE EUROPE

Doc. dr. sc. Goran Čular
e-mail: gcular@fpzg.hr

CILJ KOLEGIJA

Cilj kolegija je usavršavanje studenta u studiju i analizi nastanka i razvoja političkih stranaka i stranačkih sustava u demokracijama koje su nastale raspadom komunističkih poredaka u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi. Političke stranke i stranački sustavi u regiji najvećim su dijelom novooblikovane, a tek iznimno obnovljene, demokratske institucije. Ta činjenica demokratske transformacije komunističkih zemalja čini posebnim u odnosu na slične procese u drugim regijama u kojima su političke stranke tijekom procesa (re)demokratizacije samo oživile svoje djelovanje iz autoritarnog ili predtotalitarnog razdoblja i prilagodile ga uvjetima kompetitivnih izbora. Također, višestranački se sustavi pojavljuju kao jedina istinski novouspostavljena demokratska institucija, jer su sve ostale institucije uglavnom nastajale temeljitom reformom postojećih komunističkih institucija i praksi. U tom smislu studij nastanka političkih stranaka i stranačkih sustava u zemljama regije postavlja povijesno nova analitička pitanja i predstavlja potencijalni izazov teorijama funkcioniranja stranačkih sustava koje su nastale na temelju istraživanja političkih stranaka i stranačkih sustava u Zapadnoj Europi i drugim dijelovima svijeta.

Kako je najveći broj država regije danas već znatno napredovao u procesu konsolidacije svojih demokratskih poredaka postavlja se pitanje uzajamnih učinaka različitih razina demokratske konsolidacije, a napose konsolidiranosti i stabilizacije predstavničke razine poretka tj. političkih stranaka i stranačkih sustava. Koliko su, nakon gotovo dva desetljeća razvoja predstavničkih institucija u novim demokracijama regije, u objašnjenju njihova sadašnjeg funkcioniranja još uvijek značajna obilježja "inicijalne" tranzicijske situacije, a koliko su trendovi razvoja političkih stranaka i modela stranačkog natjecanja u regiji zapravo dio epohalne transformacije političkih stranaka općenito? Drugim riječima, kolegij će nastojati osvijestiti kod studenta potrebu za jasnim razgraničenjem razina objašnjenja konkretne pojave: koliko su, na primjer, raspad demokratskih pokreta s početka tranzicije, transformacija komunističkih stranaka, pojava desnog populizma u nekim zemljama regije, ideologijska prilagodba nove socijaldemokratske ljevice, stranačka organizacija i unutarstranačka demokracija, (ne)stabilnost biračkih preferencija i obrazaca stranačkog natjecanja, razina i pad izborne participacije, antistranački osjećaji, itd. izraz posebnog nacionalnog razvoja neke zemlje, koliko izraz zajedničkih obilježja regionalnog razvoja ili tranzicijskog nasljeđa, a koliko suvremenih globalnih izazova stranačkom organiziranju. Naposljetku, budući da je jedan dio zemalja u obje regije pristupio EU-u, analizirat će se učinak pridruživanja na europeizaciju političkih stranaka i stranačkog sustava.

Kroz individualni rad i seminarske prezentacije na kolegiju će se nastojati upotpuniti znanje studenata o svakom pojedinom stranačkom sustavu u dvije promatrane regije.

SADRŽAJ KOLEGIJA

1. Uvod: Demokratizacija i formiranje političkih stranaka i stranačkih sustava u JI i I Europi
- 2-3. Stranke i društvo – članstvo, "linkages" i kriza predstavničke funkcije
- 4-5. Organizacijska struktura i unutarstranačka demokracija
6. Stranke i država – financiranje političkih stranaka
7. Stranke i ideologija – stranačke obitelji i novi pokreti
- 8-9. Vrste i tipovi političkih stranaka
10. Rascjepi, stranačko natjecanje i stabilnost
- 11-12. Političke stranke, stranački sustavi i konsolidacija demokracije
- 13-14. Europeizacija političkih stranaka i stranačkih sustava
15. Zaključak: Stranke, društvo i država u JI i I Europi – stari problemi i nova objašnjenja

OBLCI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se izvodi u obliku predavanja i seminara koji prate naznačene tematske cjeline. Pored toga, svaki student ima seminarski zadatak da prema unaprijed danim uputama predstavi razvoj stranačkog sustava jedne države iz regije prema vlastitom izboru. Seminarski zadatak se izvodi u obliku prezentacije na kraju seminarskog dijela nastave, a svi se radovi šalju svim studentima, tako da na kraju kolegija svaki student raspolaže s glavnim podacima o političkim strankama i stranačkim sustavima za većinu država u regiji. Nastavni materijali podrazumijevaju tekstove na hrvatskom i njemu srodnim jezicima te engleskom jeziku.

NAČIN POLAGANJA ISPITA

Ispit se polaže kao ispit znanja u pisanom obliku na kraju kolegija. Ispitno gradivo podrazumijeva samo onu literaturu koja se razrađivala po susretima. Bodovi sakupljeni na ispitu čine 50% završne ocjene na kolegiju. Pored pisanog ispita još se vrednuju participacija na seminarima (10%), pisani komentari na tematske cjeline (15%) i izvedba seminarskog zadatka (25%).

BODOVNA VRIJEDNOST KOLEGIJA

Studentu koji ostvari pozitivnu završnu ocjenu iz kolegija pripisuje se 6 ECTS bodova za ovaj kolegij. Podrazumijeva se da student uloži oko 6 studentskih radnih sati po svakom susretu (4 za pripremu i dva za pohađanje nastave) i oko 30-35 SRS-a za pripremu seminarske prezentacije. Ostatak preostaje za ponavljanje gradiva u pripremi ispita. Ispitna literature obuhvaća 250-300 stranica teksta.

NAČIN PRAĆENJA KVALITETE I USPJEŠNOSTI IZVEDBE KOLEGIJA

Kvaliteta uspješnosti kolegija određuje se u odnosu na druge kolegije prema broju studenta koji su uspješno završili kolegij, prema strukturi njihovih ocjena i prema studentskim ocjenama nastavnika.

OBAVEZNA LITERATURA: odabrani dijelovi iz preporučene literature

PREPORUČENA LITERATURA

- Berglund, Sten, Ekman, Joakim, Aarebrot, Frank H. (ur.) *The Handbook of Political Change in Eastern Europe*. 2. izdanje, Edward Elgar, Cheltenham i Northampton, 2004.
- Biezen, Ingrid van (2003). *Political Parties in New Democracies: Party Organization in Southern and East-Central Europe*. London: Palgrave Macmillan
- Deegan-Krause, Kevin (2006). *Elected Affinities: Democracy, Nationalism and Party Competition in Slovakia and the Czech Republic*. Palo Alto: Stanford University Press
- Fink Hafner, Danica, Pejanović, Mirko (ur.). *Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini*. Sarajevo i Ljubljana: Promocult, 2006.
- Goati, Vladimir (2004). *Partije i partijski sistem u Srbiji*. Beograd: Ogi Centar
- Karasimeonov, Georgi (ur.). *Organizational Structures and Internal Party Democracy in South Eastern Europe*. Sofia: GorexPress, 2005.
- Kitschelt, Herbert i dr. (1999). *Post-Communist Party Systems: Competition, Representation, and Inter-Party Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press
- Kopecky, Petr (2007). *Political Parties and the State in Post-communist Europe*. London: Taylor & Frances
- Lewis, Paul G. (2000). *Political Parties in Post-Communist Eastern Europe*. London i New York: Routledge
- Lutovac, Zoran (ur.). *Političke stranke i birači u državama bivše Jugoslavije*. Beograd: Friedrich Ebert Stiftung / Institut društvenih nauka, 2006.
- Rose, Richard, Mishler, William, Haerpfer, Christian (1998). *Democracy and its Alternatives: Understanding Post-Communist Societies*. Cambridge: Polity Press
- Spirova, Maria (2007). *Political Parties in Post-communist Society: Formation, Persistence, and Change*. Palgrave Macmillan
- Szczerbiak, Aleks (2002). *Poles Together: The Emergence and Development of Political Parties in Post-Communist Poland*. Budapest: Central European University Press

ŽIVOTOPIS

Goran Čular

ADRESA

Fakultet političkih znanosti
Sveučilište u Zagrebu
Lepušićeva 6
HR 10000 Zagreb
tel: (+ 385) 1 464 20 00
fax: (+385) 1 465 53 16
e-mail: gcular@fpzg.hr

ROĐEN

14. prosinca 1968. u Šibeniku, Hrvatska. Državljanin Republike Hrvatske.

VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE I STEČENI STUPNJEVI I ZVANJA

- 1988–1994: dodiplomski studij politologije na Fakultetu političkih znanosti, akademsko zvanje diplomirani politolog. Diplomirao u srpnju 1994. na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu s diplomskim radom “Industrijalizacija i periferija: problem socio-ekonomskog razvoja hrvatskih zemalja u “dugom” 19. stoljeću”, mentor: prof. dr. sc. Nenad Zakošek.
- 1996-1997: poslijediplomski studij politologije na Srednjeeuropskom sveučilištu u Budimpešti, akademsko zvanje magistar društvenih znanosti, polje politologija. Magistrirao u lipnju 1999. na Srednjeeuropskom sveučilištu u Budimpešti s magistarskim radom “The Dynamics of Political Institutionalization and Democratic Consolidation: The Case of Croatia.”, mentor: prof. dr. sc. Gábor Tóka (rješenjem Senata Sveučilišta od 10. travnja 2001. stečenoj diplomi *Master of Arts in Political Science* priznaje se potpuna istovjetnost s domaćom diplomom o završenom znanstvenom poslijediplomskom studiju i stečenom akademskom stupnju magistra društvenih znanosti)
2004. obrana doktorske disertacije na Fakultetu političkih znanosti, akademsko zvanje doktor društvenih znanosti, polje politologija – doktorirao u prosincu 2004. na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu obranivši doktorsku disertaciju pod naslovom “Uloga političkih stranaka u procesu demokratske konsolidacije: Hrvatska u komparativnoj perspektivi”, mentorica: prof. dr. sc. Mirjana Kasapović

VISOKOŠKOLSKA NASTAVA I ZAPOSLENJA

1995 – 2001: mlađi asistent na Fakultetu političkih znanosti
2001 – 2005: asistent
2005 – 2006: viši asistent
2006. docent na Fakultetu političkih znanosti – izvodi nastavu na predmetu *Politički sustav Hrvatske* na prijediplomskom studiju i na kolegiju *Izbori i političke stranke* na prijelaznom doktorskom studiju "Komparativna politika".

TEŽIŠTA ZNANSTVENOG RADA

Politološke poddiscipline: hrvatska politika, komparativna politika
političke stranke i stranački sustavi, stranačka organizacija, izborna ponašanje i stranačko natjecanje, demokratska transformacija, konsolidacija demokracije, parlamentarna elita

ISTRAŽIVAČKO ISKUSTVO

- koordinator terenskih istraživanja javnog mnijenja 2003. i 2007.
- voditelj potprojekta "Lokalni izbori"

Sudjelovanje u znanstveno-istraživačkim projektima:

1995–2002: „Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj 1990.-2000.“, projekt financiran od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, znanstveni novak na projektu
2002-2006: „Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj 2000-2010.“, znanstveni novak na projektu
2007 - "Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj", projekt financiran od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa u okviru programa "Hrvatska politika u komparativnoj perspektivi"
2000–2002: međunarodni projekt "Between Authoritarianism and Democracy: Institutional Framework, Socio-Economic Transformation and Political Culture in FRY (Serbia and Montenegro) and Croatia", okupio društvene znanstvenike iz dviju zemalja
2002–2005: međunarodni projekt EURELITE "European Political Elites in Comparison: The Long Road to Convergence", Jena (Germany) – Sienna (Italy), okupio politologe iz 11 zemalja postkomunističke Europe

STUDIJSKI BORAVCI U INOZEMSTVU

rujan 1995. "Nationalism and Democracy", ljetna škola za poslijediplomske studente, Bratislava (Slovačka)
1996–1997: poslijediplomski studij političke znanosti na Central European University u Budimpešti (Mađarska)

kolovoz 2001

“Democracy and Democratization”, ljetna škola za poslijediplomske i doktorske studente, Oslo (Norveška)

SUDJELOVANJE NA ZNANSTVENIM SKUPOVIMA I KONFERENCIJAMA

- “Consolidation of Democracy” – međunarodni skup, 2-4. lipnja 1999., Portorož (Slovenija), izlaganje: Institutionalization of the party system in an unconsolidated democracy: The case of Croatia
- “Parties and Party Systems in Eastern and Western Europe”, međunarodni skup, 24.-25. lipnja 2000., Solun (Grčka), izlaganje: Croatian parties and party system
- “Political Transformation and Prospects for Democratic Development in the Region” – međunarodni skup u sklopu Hrvatskih politoloških razgovora, 1.-2. prosinca 2000., Zagreb (Hrvatska), izlaganje: Political development in Croatia 1990-2000: Fast transition – postponed consolidation
- “Between “Western Acculturation” and Regional Differences: The European Enlargement Process“ – godišnja konferencija CEPSA-e (Central European Political Science Association), panel Politička kultura, 19.-20. listopada 2001., Beč (Austria), izlaganje: Partisanship and support for democracy in Croatia
- „Cleavage Development: Causes and Consequences“ – panel na ECPR Joint Sessions of Workshops (radne grupe na međunarodnoj konferenciji Euroskog konzorcija za političku znanost), 28. ožujka – 2. travnja, 2003., Edinburgh (Velika Britanija), izlaganje: Ideological cleavages and political preferences in Croatia (koautor: Nenad Zakošek)
- “Handbook of Political Change in Eastern Europe” – pripremna konferencija za drugo izdanje priručnika, 6.-10. veljače 2003., Örebro (Švedska), izlaganje: Croatia (koautor: Nenad Zakošek)
- “Hrvatska pred izborima” – domaći znanstveni skup u sklopu Hrvatskih politoloških razgovora, 7.-8. studenog 2003., Zagreb (Hrvatska), izlaganje: Izborni prag i broj stranaka u Hrvatskoj
- “Hrvatska - kako dalje: zadanosti i mogućnosti”, domaći znanstveni skup, 30.-31. siječnja 2004., Zagreb (Hrvatska), izlaganje: Razvoj stranačkog sustava u Hrvatskoj: četiri teze
- “Organizational Structures and Internal Party Democracy in South Eastern Europe”, međunarodni skup u organizaciji Friedrich-Ebert-Stiftunga i Institute for Political and Legal Studies, 26.-27. svibnja 2005., Sofija (Bugarska), izlaganje: Organisational Development of Parties and Internal Party democracy in Croatia
- u sklopu međunarodnog projekta „Between Authoritarianism and Democracy: Institutional Framework, Socio-Economic Transformation and Political Culture in FRY (Serbia and Montenegro) and Croatia“ sudjelovanje na dvije konferencije: listopad 2000. u Budimpešti (Mađarska) i svibanj 2002. u Budvi (Srbija i Crna Gora)
 - u sklopu međunarodnog projekta EURELITE "European Political Elites in Comparison: The Long Road to Convergence" sudjelovanje na tri konferencije: lipanj 2002. u Budimpešti (Mađarska), prosinac 2002. u Jeni (Njemačka) i u rujnu 2003. u Bukureštu (Rumunjska)

STRUČNA DJELATNOST

- 1995 - član Hrvatskog politološkog društva
- 1999 - član Izvršnog odbora Hrvatskog politološkog društva
- 1999–2001: tajnik Hrvatskog politološkog društva
- 2001 - član uredništva časopisa *Politička misao*, Fakultet političkih znanosti
- 2005 - član uredništva *on-line* časopisa *Političko obrazovanje*, Hrvatsko politološko društvo

RADOVI OBJAVLJENI U POSLJEDNJIH PET GODINA KOJI NASTAVNIKA KVALIFICIRAJU ZA IZVOĐENJE KOLEGIJA

Zbornici radova:

Čular, Goran (ur.): *Izbori i konsolidacija demokracije u Hrvatskoj*. Biblioteka Politička misao, Zagreb: Fakultet političkih znanosti

Članci:

- (2002). „Hrvatski stranački sustav 1989.-2000.“ U: Vujadinović, Dragica, Veljak, Lino, Goati, Vladimir (ur.). *Između autoritarizma i demokratije: Srbija, Crna Gora, Hrvatska [Knjiga I: Institucionalni okvir]*, Beograd: CEDET, str. 187-210.
- (2003). “The Croatian Parliament 1990-2002: A Site for Democratic Consolidation?”. U: Best, Heinrich, Edinger, Michael (ur.). *Representative Elites in Post-Communist Settings*, SFB 580, Jena: University of Jena, str. 76-86.
- (2003). Stranačka identifikacija i potpora demokraciji u Hrvatskoj. *Politička misao* (40) 4: 3-24.
- (2004). „Razvoj stranačkog sustava u Hrvatskoj: četiri teze“. U: Kregar, Josip, Puljiz, Vlado, Ravlić, Slaven (ur.). *Hrvatska - kako dalje?: zadanosti i mogućnosti*. Zagreb: Pravni fakultet, str. 135-150
- (2004). Organisational Development of Parties and Internal Party Democracy in Croatia. *Politička misao* (41) 5
- (2005). “Političke stranke i potpora demokraciji”. U: Čular, Goran (ur.), *Izbori i konsolidacija demokracije u Hrvatskoj*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti
- Zakošek, Nenad, Čular, Goran (2004). Croatia, u: Berglund, Sten, Ekman, Joakim, Aarebrot, Frank H. (ur.). *The Handbook of Political Change in Eastern Europe*. Cheltenham i Northampton, MA: Edward Elgar Pub., str. 451-492

Predano za objavljivanje:

Ilišin, Vlasta, Čular, Goran (2005). “Croatian Parliamentary Elite 1990-2004”. U: Best, Heinrich (ur.). *Representative Elites in Post-Communist Regimes*, Oxford University Press, Oxford

POSLJEDNJI IZBOR U ZNANSTVENO-NASTAVNO ZVANJE: 2011. godine.

